

Svenska Örtasällskapet

Teveronika *Veronica chamaedrys*

Tillhör familjen Scrophulariaceae och släktet Veronica.

Svenska synonymer är mormors glasögon och teärenpris. På några andra språk heter teveronika: norska - Tviskjeggveronika, danska - Tveskægget Ærenpris, finska - Nurmitädyke, isländska - Völudepla, engelska - Germander Speedwell, tyska - Gamander-Ehrenpreis.

Etymologi.

Artnamnet chamaedrys kommer av grekiskans chamai eller khmai som betyder låg och drys som betyder ek men det är också grekiskans ord för gamander (*Teucrium*). Släktet Veronica är uppkallat efter den heliga Veronika som enligt legenden torrade blod och svett från Jesus ansikte när han vandrade till korset. Hans anletsdrag lär sedan ha avteckat sig på duken.

Namnet ”mormors glasögon” kommer av de två bågformade ståndarna som spretar åt varsitt håll och kan påminna om glasögonbågar. Namnet te-veronika kommer av att den har använts som ersättning för ostiniskt te. Olika folkliga namn är även jungfruöga, gökblomma, tjusögon, ögon blå, trohet in i döden och trohet utan flärd.

”Många anser att det är teveronika som är den ursprungliga bäraren av namnet Förgät mig ej i Sverige. Men meningarna går isär. Nu är det de troskyldigt blickande små blåblommiga arterna av släktet *Myosotis* som istället bär detta namn” skriver Carl-Fredrik Lundewall och Gebbe Björkman i boken ”Vilda växter i Norden”.

Beskrivning

Teveronika är en upprätt, flerårig ört, som kan bli ca 20 cm hög. Stjälken är upprätt och har två längsgående hårrader. Bladen sitter motsatta och är mörkgröna, håriga och äggrunda med grovt sågad kant. De övre bladen är oskaftade medan de nedre ibland har korta bladskäft. Teveronika blommar i maj-juni med himmelsblå blommor som sitter i glesa klasor från de övre bladvecken. Konan är stor och djupt blå med mörkare ådring och vit mynning. Ståndarsträngarna är blåvita och knapparna är rödblå. Fruktpapseln är hjärtlik och kortare än de smala foderflikarna. Blomskotten utgår från en vågrät krypande jordstam.

Utbredning

Teveronika är vanlig från Skåne till Ångermanland. Den förekommer sparsamt ändå upp till Torne Lappmark. Den växer i skogar och ängar, på torrbackar och i väggkanter. Första fynduppgift publicerades på 1600-talet (Nordstedt 1920). Den hör hemma i framförallt Europa, Kaukasus och Västsibirien, men förekommer lokalt också i Centralasien och på Sachalin i Östasien. Har införts i Nya Zeeland och Nordamerika.

Användning

Teveronikan var förr en ansedd medicinalväxt med många förtjänster, bland annat som sår-läkande, klådstillande och blodrenande medel. Man drack te på veronika mot hosta och halsbesvär. Den var upptagen i de gamla apotekens förteckningar över medicinalväxter under namnet herba chamaedrys.

Svenska Örtasällskapet

I Matts Bergmarks bok "Vallört och Vitlök" kan vi läsa om te-ärenpris, taget från Quensel 1805: "I likhet med ärenpris har även denna art (*Veronica chamaedrys*) en beskiktig smak och verkar sammandragande. Men som den är mindre sammandragande har den också företräde framför ärenpris till te. Men då man anfört detta om te-ärenpris har man också sagt det mesta av det som hittills är bekant om dess nytta. Att den inte är skadlig och att den mycket brukas i stället för ostindiskt te är en anmärkning som för de flesta torde synas överflödig. Kor och getter äter den gärna".

Andra arter:

Skogsveronika (*V. montana*) har långt skaftade blad och bleka blommor.

Bäckveronika (*V. beccabunga*) har relativt stora rundade blad och mörkblå blommor i glesa klasar. Kan bli upp till sex decimeter. Späda blad kan användas i sallader.

Ärenpris (*V. officinalis*) kan bli tre decimeter hög. Stjälken är nedliggande och styvhårig, bladen grågröna till ljusgröna och den blommar i juni-juli med blekt blå-violetta blommor.

"Under vårens vackraste tid, under dess sol och ljumma vindar, utvecklar Théprisan sina blommor, hvilka azur täflar med sommarhimmelens. Kommer regn, lutar växten dem tills bättre väder inträdt, och hos denna, liksom hos många andra, varar blomkonan blott en dag sedan den utslagit. Théprisan upptäder vanligen sällskapligt. Bladen äro, såsom mindre beska, bättre till thé än Ärenprisans..."

Ur Utdrag ur svenska växternas naturhistoria 1 av C.F. Nyman (1867)

Källor:

Den virtuella floran

Kerstin Lungqvist: Nyttans växter Calluna förlag 2011

Matts Bergmark: Vallört och vitlök - om folkmedicinens läkeörter Prisma Magnum 1981

Carl-Fredrik Lundevall & Gebbe Björkman: Vilda växter i Norden Ica bokförlag 2007